

UDK 371.121:373.3/.4

Originalan naučni rad

Primljeno: 21.2.2026.

Prihvaćeno za objavljivanje: 22.5.2026.

DOI: <https://doi.org/10.46630/gped.1.2026.4>

PERCEPCIJE POSLODAVACA O PROFESIONALNOJ PRIPREMLJENOSTI DIPLOMIRANIH PEDAGOGA: IM- PLIKACIJE ZA UNAPREĐIVANJE INICIJALNOG OBRA- ZOVANJA¹

Jelena Osmanović Zajić²

Departman za pedagogiju, Filozofski Fakultet, Univerzitet u Nišu

Jelena Maksimović

Departman za pedagogiju, Filozofski Fakultet, Univerzitet u Nišu

Bisera Jevtić

Departman za pedagogiju, Filozofski Fakultet, Univerzitet u Nišu

Apstrakt: Rad je usmeren na sagledavanje percepcija poslodavaca osnovnih i srednjih škola o profesionalnim kompetencijama diplomiranih pedagoga i usklađenosti studijskog programa pedagogije sa potrebama i zahtevima vaspitno-obrazovnog rada. U radu je analiza usmerena na: relevantnost znanja i sposobnosti, nivo i strukturu profesionalnih kompetencija, usklađenost stečenih znanja i veština sa potrebama ustanove, uočenim nedostacima formalnog obrazovanja, preporukama za unapređivanje studijskog programa pedagogije i mogućnosti unapređenja saradnje između fakulteta i osnovnih i srednjih škola. Istraživanje je realizovano kvalitativnom metodom i tehnikom intervjuisanja. Za prikupljanje podataka konstruisan je polustrukturisani intervju pod nazivom: Intervju sa poslodavcima koji zapošljavaju pedagoge, konstruisan od strane članova projektnog tima Departmana za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Nišu. Rezultati su pokazali da diplomirani pedagozi imaju dobra teorijska znanja, komunikacione veštine, pedagošku senzibilnost i empatiju. Takođe, rezultati istraživanja ukazali su na: nesklad između teorijskih znanja i praktičnog iskustva, nesigurnost u radu, nisku samostalnost i samopouzdanje, probleme u komunikaciji i saradnji, nedostatak inicijative, nepoznavanje zakonskih okvira i dokumentacije kao i nesnalaženje u specifičnim pedagoškim situacijama. Zaključuje se da postoji potreba za unapređivanjem saradnje između visokoškolske ustanove i osnovnih i srednjih škola radi jačanja praktične dimenzije obrazovanja budućih pedagoga.

Ključne reči: profesionalna pripremljenost, školski pedagog, inicijalno obrazovanje, profesionalne kompetencije, poslodavci

¹ Pripremljeno u okviru projekta „Nauka, obrazovanje pedagoga i tržište rada u susret 55. godišnjici rada Filozofskog fakulteta Univerziteta u Nišu“, koji se izvodi na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Nišu (br. 373/1- 12-01).

² jelena.osmanovic.zajic@filfak.ni.ac.rs

Uvod

Profesionalna pripremljenost diplomiranih pedagoga predstavlja jedno od ključnih pitanja visokoškolskog obrazovanja, naročito u kontekstu sve izraženijih zahteva za povezivanjem teorijskih znanja i sasvim praktičnih kompetencija neophodnih za rad u vaspitno-obrazovnim ustanovama.

Školski pedagog na svom radnom mestu obavlja složene profesionalne zadatke koje zahtevaju razvijene kompetencije u oblasti planiranja, praćenja, savetodavnog rada, komunikacije, saradnje sa nastavnicima, učenicima i roditeljima, i drugim akterima obrazovne prakse. U odnosu na savremeni obrazovni kontekst nameće se potreba kontinuiranog preispitivanja usklađenosti inicijalnog obrazovanja pedagoga sa realnim zahtevima radnog okruženja.

Sistem visokog obrazovanja i visokoškolske nastave usmeren je ka ishodišno-orijentisanom obrazovanju (Spady, 1994), pristupu u kojem su ishodi učenja jasno definisani i merljivi a akcenat je na povezivanju teorije i prakse. U savremenom visokom obrazovanju ishodi učenja imaju značajnu ulogu u povezivanju teorijskih znanja i profesionalnih kompetencija studenata i doprinose povezivanju obrazovnih sadržaja sa zahtevima profesionalne prakse (Lungulov, 2017). Takođe, ishodi učenja su jedan od ključnih koncepata Evropskog okvira kvalifikacija za celoživotno učenje (European Commission, 2015). Ovakvim pristupom nastava, aktivnosti, literatura i evaluacija postavljaju se sa ciljem koji vodi ka ishodima učenja. Ishodi učenja mere znanje, razumevanje i sposobnosti studenta po završetku procesa učenja. Koncept kompetencije podrazumeva više od samog sticanja znanja i veština; on podrazumeva mobilizaciju znanja, veština, stavova i vrednosti kako bi se zadovoljili složeni zahtevi. Sticanje ovih kompetencija vodi poželjnom individualnom razvoju i blagostanju, kao i procvatu kultura i društava (Keyes & Haidt, 2002). Kompetencije školskih pedagoga, usko su povezane sa ishodima učenja, relevantnošću znanja i sposobnosti. U ovom radu odlučili smo se da ukažemo na podelu kompetencija školskih pedagoga autora Staničića (2005), koja obuhvata sve relevantne dimenzije: (1) stručno-pedagoške kompetencije koje se odnose na poznavanje procesa vaspitanja i obrazovanja, (2) kompetencije koje se odnose na međuljudske odnose i rad s ljudima, (3) organizacijsko-razvojne kompetencije i poznavanje funkcija procesa vaspitanja i obrazovanja, (4) poznavanje školskog poslovanja ili upravno-administrativne kompetencije, i (5) radno-izvršne kompetencije, odnosno ponašanje u praksi.

U ovakvim okolnostima, učenje usmereno na studenta jača kritičke sposobnosti i razumevanje, aktivnost, autonomiju i odgovornost, kao i refleksivan pristup procesu učenja i kod studenta i kod nastavnika (European Union, 2015). Ishodi učenja su jasni iskazi o tome šta se od pojedinca očekuje da zna, razume i da je sposoban da pokaže, odnosno uradi nakon završenog procesa učenja i koji omogućavaju proverljivost nivoa razvijenosti kompetencija, odnosno dostignutosti znanja, veština, stavova i sposobnosti (Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija Republike Srbije, 2018/2023, čl. 2, tač. 4).

Ishodi učenja se dodeljuju pojedinačnim obrazovnim komponentama (predmet, praksa, seminar) i studijskom programu kao celini. Koriste se i u evropskim

i nacionalnim kvalifikacionim okvirima radi opisivanja nivoa kvalifikacije. Ishodi učenja OAS i MAS Pedagogije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Nišu (n.d.) usmereni su na to da studenti stiču opšte i predmetno-specifične kompetencije kvalitetnog obavljanja pedagoške delatnosti koje su usaglašene sa odgovarajućim nivoima Nacionalnog okvira kvalifikacija u Republici Srbiji. U okviru opštih kompetencija OAS i MAS Pedagogije studenti se osposobljavaju da: (1) Primenjuju sistematizovana akademska znanja iz pedagoške teorije i prakse; (2) Kritički i samokritički prosuđuju i vrednuju pojave i procese vaspitanja i obrazovanja; (3) Analiziraju, evaluiraju i usavršavaju profesionalnu delatnost koristeći savremena naučna znanja, primere dobre prakse i rezultate vrednovanja i samovrednovanja; (4) Razvijaju komunikacione kompetencije i saradničke odnose sa užim i širim vaspitno-obrazovnim i socijalnim kontekstom; (5) Učestvuju u timskom radu i drugim kooperativnim oblicima rada, podstiču i razvijaju kvalitetne interakcije među učesnicima vaspitno-obrazovnog procesa; (6) Ispoljavaju senzibilnost za etičke, multietičke i interkulturalne probleme; (7) Ovladavaju metodama, tehnikama i procesima istraživačkog rada, precizno koncipiraju nalaze svojih i drugih istraživanja i sistematski prezentuju utvrđene rezultate; (8) Usaglašavaju vaspitno-obrazovni rad sa aktuelnim inovacijama u pedagoškoj delatnosti; (9) Izgrađuju profesionalnu etičnost pedagoškog poziva (Filozofski fakultet u Nišu, n.d.).

Sadržajima svih predmeta objedinjuju se teorijska saznanja iz svih nastavnih predmeta. Na taj način stvara se otvoreni sistem upotrebljivih znanja i sposobnosti, neophodnih za uspešan praktični rad školskog pedagoga; Temeljno se upoznaju područja rada pedagoga u školi, uvežbavaju se veštine, razvijaju navike i vrednosti neophodne za pedagoško delovanje u funkciji unapređivanja delatnosti škole, dok se primerima iz prakse, studenti uvode u sistem metodičkih postupaka i delovanja pedagoga u školi. Naglasićemo da ovo istraživanje ne upućuje na potrebu unapređivanja pojedinačnih predmeta, već ukazuje na značaj daljeg osnaživanja i unapređivanja praktične dimenzije i profesionalno orijentisanih ishoda na nivou celokupnog studijskog programa pedagogije, kroz sistematizovano povezivanje teorijskih sadržaja i koncepata sa realnim profesionalnim kontekstom, odnosno radom u školi.

Naglaskom na postignuća studenata kroz praktičnu primenu i razvoj znanja, umenja, veština i navika, cilj visokoškolske nastave je na obrazovanju studenata za život i rad u društvu znanja čije su osnovne vrednosti primenljivost znanja, aktivan odnos prema profesionalnom razvoju i celoživotno obrazovanje. Davanjem prioriteta celoživotnom učenju, visokoškolske ustanove mogu osnažiti pojedince da napreduju u promenljivom okruženju, promovišući društvenu koheziju, napredovanje u karijeri i lični rast (Angwaomaodoko, 2025). Profesionalna osposobljenost diplomiranih pedagoga sagledava se kao rezultat delovanja teorijskih znanja i praktičnih iskustava u profesionalnom kontekstu gde se i primenjuju. Studijski program pedagogije predviđa razvoj opštih i specifičnih kompetencija za rad u vaspitno-obrazovnoj instituciji kao što su škole, te se nivo njihove primenljivosti mogao ispitati i proceniti iz perspektive poslodavaca. Zapravo, direktori osnovnih i srednjih škola kao značajni neposredni procenjivači profesionalne spremnosti diplomiranih pedagoga mogu predstavljati značajan izvor informacija o usklađenosti studijskog programa sa zahtevima realnog radnog

okruženja. Posebno značajnim se može smatrati pitanje *u kojoj meri studijski program pedagogije doprinosi profesionalnoj pripremljenosti diplomiranih pedagoga za sve izazove rada u školskom kontekstu, kao i koje kompetencije poslodavci u ovom trenutku procenjuju kao razvijene ili nedovoljno razvijene?* Cilj ovog kvalitativnog istraživanje je da se sagledaju percepcije poslodavaca (direktora osnovnih i srednjih škola) o profesionalnoj osposobljenosti diplomiranih pedagoga, kao i to koliko su OAS i MAS pedagogije usklađene sa potrebama koje nameće praktična delatnost.

Metoda

Predmet ovog istraživanja predstavljaju stavovi i iskustva ispitanika o (1) relevantnosti znanja i sposobnosti diplomiranih studenata, (2) profesionalnim kompetencijama diplomiranih studenata, (3) usklađenosti znanja i veština sa potrebama škole, (4) nedostacima formalnog obrazovanja studenata pedagogije, (5) preporukama za unapređenje kurikuluma, nastave i prakse, i (6) mogućnostima za unapređenje saradnje fakulteta i škola.

Kvalitativno istraživanje igra ključnu ulogu u istraživanju ljudskih iskustava, društvenih interakcija i kontekstualnih značenja o složenim pedagoškim pitanjima. Za razliku od studija koje se oslanjaju na numeričke podatke i statističku analizu, kvalitativna metoda teži da razume fenomene koristeći bogate deskriptivne podatke koji obuhvataju dubinu i složenost iskustava ispitanika. Njenom primenom omogućava se dublje razumevanje subjektivnih značenja, individualne percepcije i društvene kontekste, što ga čini posebno vrednim za istraživanje nijansiranih tema, koje se ne mogu lako kvantifikovati (Chand, 2025; Brinkmann, 2022). Polazeći od prirode istraživačkog problema, kvalitativni pristup ocenjen je kao najprimereniji za ispitivanje percepcija poslodavaca o profesionalnoj pripremljenosti diplomiranih pedagoga. U istraživanju je korišćen polustrukturisani intervju u pisanoj formi (written semi-structured interview) konstruisan od strane članova projektnog tima Departmana za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Nišu pod nazivom: *Intervju sa poslodavcima koji zapošljavaju pedagoge*, a koji je obuhvatao šest tematskih celina. Intervjuisanje je realizovano tako što su ispitanici unapred informisani o cilju istraživanja. S obzirom na to da je ovde reč o malom uzorku dobijene podatke ne možemo generalizovati na populaciju svih poslodavaca (direktora osnovnih i srednjih škola), već samo na ispitanike koji su uključeni u istraživanje i na skup ustanova. Moramo napomenuti da je cilj kvalitativnog istraživanja celovit i detaljan opis problema ali da se dobijeni podaci i rezultati ne mogu reflektovati na populaciju škola koje nisu obuhvaćene ovim istraživanjem.

U istraživanju je učestvovalo 13 ispitanika (N=13) na rukovodećim pozicijama poslodavaca (direktori osnovnih i srednjih škola) koji zapošljavaju diplomirane pedagoge. U ovom istraživanju uzorak je formiran namernim odabirom. Namerno uzorkovanje podrazumeva svesno biranje određenih ispitanika na osnovu unapred postavljenog kriterijuma koji je od velike važnosti i interesa za predmet istraživanja.

Kada je u pitanju obrada podataka, najpre je izvršeno primarno kodiranje podataka kojima su izdvojeni odgovori ispitanika i izdvojeni inicijalni kodovi prema sek-

torima. U drugom krugu obrade, izvršeno je sekundarno (aksijalno) kodiranje koje je obuhvatalo grupisanje istih ili sličnih odgovora ispitanika ili sasvim posebnih odgovora, odnosno kodova. Urađeno je višeslojno, segmentisano kodiranje jer jedan odgovor ispitanika zahteva više kodova i kodirani su u skladu sa značenjem koje nose.

Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

Analiza i interpretacija rezultata istraživanja prikazana je na osnovu tematske analize odgovora ispitanika. Presek je sistematizovan prema tematskim celinama intervjuua i kroz tabele koje sadrže najčešće i reprezentativne odgovore.

U okviru prve tematske celine koja se odnosi na relevantnost znanja i sposobnosti stečenih tokom studija izdvojili smo podatke koji se odnose na očekivane ishode učenja i praktičnu spremnost diplomiranih pedagoga. Pregled identifikovanih ishoda učenja koje ispitanici posebno ističu prikazan je u Tabeli 1. Ispitanici navode da diplomirani studenti pedagogije stiču relevantna znanja i sposobnosti tokom studija. Međutim, identifikovani su ishodi učenja koje studenti pedagogije treba da poseduju: Da poznaju organizaciju rada škole, da znaju koji timovi postoje pri školi, te da razumeju svrhe izrade školskih dokumenata.

Tabela 1.

Perspektiva poslodavaca o profesionalnoj pripremljenosti diplomiranih pedagoga

Osnovne i srednje škole	
Kategorija	Nalazi
Najizraženija područja profesionalne osposobljenosti	• Pedagoško-psihološka i didaktičko - metodička znanja • Planiranje i programiranje vaspitno-obrazovnog rada • Vrednovanje i samovrednovanje rada • Komunikacione i savetodavne veštine • Inkluzivne kompetencije i razumevanje različitosti • Kompetencije za izradu pedagoške dokumentacije • Analitičke sposobnosti • Teorijska pedagoška znanja • Pedagoška senzibilnost/empatija • Sposobnost za timski rad i saradnju • Motivisanost za rad i učenje • Digitalne kompetencije
Područja koja treba dodatno jačati	• Praktična primena znanja • Zakonski okvir • Dokumentacija • Samostalnost • Snalaženje u specifičnim pedagoškim situacijama

Podaci pokazuju da se posebno izdvajaju kao važne sledeće kompetencije iz oblasti: pedagoško-psiholoških, didaktičko-metodičkih kompetencija, kompetencija iz oblasti savetovanja i komunikacione veštine. Prisutan je stav da diplomirani studenti pedagogije poseduju teorijska znanja, ali im nedostaje praktična primena tih znanja još u toku studija. Pored napred navedenog, jedan od ispitanika među prvim ističe

da među najvažnijim ishodima učenja koje diplomirani studenti pedagogije treba da poseduju, jeste to da treba da budu iz oblasti planiranja, programiranja, praćenja, vrednovanja i samovrednovanja. Ishodi učenja i profesionalne kompetencije diplomiranih studenata pedagogije prema mišljenju ispitanika treba da budu usmereni na analizu i razumevanje socijalnih odnosa, interaktivni rad, timski rad, poznavanje zakonskih regulativa za rad u osnovnoj školi, poznavanje izrade učeničkih portfolija i karakteristika strukturisanog posmatranja, poznavanje procedura u kriznim situacijama, znanja neophodna za apliciranje projekata u oblasti vaspitanja i obrazovanja. Takođe, znanja jesu relevantna, ali bi prema mišljenju ispitanika, posebno raditi na ishodima usmerenim ka inkluziji, sa posebnim akcentom u sferi rada sa decom sa posebnim potrebama i posebno nadarenom decom. U tom kontekstu istaknuto je da studenti treba da jačaju svoja znanja i kompetencije iz oblasti defektologije radi što uspešnije primene inkluzivnosti i inkluzivnog obrazovanja u vaspitno-obrazovnoj praksi (Pogledati Tabelu 1).

Ovi nalazi ukazuju na to da se u formalnom obrazovanju studenata pedagogije mora pružiti kontinuirana primena teorijskih znanja i to u realnim radnim uslovima (Ledić, Staničić, & Turk, 2013). Ispitanici takođe u svojim odgovorima ističu da je primetna nedovoljna samostalnost u radu u prvim mesecima zaposlenja, te da je ona praćena nesigurnošću u preuzimanju inicijative i odgovornosti. Zbog toga se u više odgovora ispitanika može izdvojiti zajednički stav o važnosti mentorske obuke i podrške koji se prepoznaje kao važan, možda čak i ključni faktor u procesu profesionalnog osnaživanja mladih pedagoga.

Ovakvo poimanje rezultata upućuje da je profesionalna kompetentnost diplomiranih studenata pedagogije rezultat jednog dugoročnog procesa koji se nastavlja i nakon formalnog obrazovanja i to kroz iskustvo rada i institucionalnu podršku.

U okviru druge celine koja se odnosi na usklađenost znanja i veština sa potrebama škola izdvojili smo podatke koji se odnose na procenu nivoa usklađenosti znanja i veština sa potrebama škola koje se u praksi prepoznaju kao najrazvijenije. Pregled procene nivoa usklađenosti znanja i veština i najčešće navođenih odgovora prikazan je u Tabeli 2.

Tabela 2.

Percepcije poslodavaca o usklađenosti znanja i veština sa potrebama ustanove/organizacije

Osnovne i srednje škole	
Usklađenost znanja i veština	
Generalni stav o nivou kompetencija	Poseduju dobru teorijsku osnovu
Odnos teorije i prakse	Nedovoljno praktičnog iskustva za rad u organizaciji/ustanovi
Nedostaci	Nesigurnost u radu Niska samostalnost i samopouzdanje Problemi u komunikaciji Nedostatak inicijative Nedovoljno poznavanje zakonskih okvira i dokumentacije Nesnalaženje u specifičnim pedagoškim situacijama

U istraživanju usklađenosti znanja i vještina sa potrebama škola, kao prvi dominantni i ponavljajući obrazac izdvaja se nedovoljno praktičnog iskustva. Naime, direktori ustanova smatraju da usklađenost postoji, ali je jaz između teorije i prakse eksplicitno i implicitno prisutan među svim odgovorima ispitanika. Kod jednog ispitanika se našao i jedan sasvim konkretan predlog a odnosi se na uvođenje jednonedeljne prakse za sve uže-stručne predmete u okviru semestra. Najveći broj ispitanika upravo ukazuje da su glavni nedostaci neusklađenost teorijskih znanja sa zahtevima realnog institucionalnog konteksta. Sve to se manifestuje na načine kao što su nedostaci inicijative, nedovoljno samostalnosti u radu i nisko profesionalno samopouzdanje diplomiranih pedagoga. U odgovorima ispitanika izdvajaju se problemi u oblasti komunikacije i saradničkih odnosa (izdvojeno u radu sa roditeljima), kao i nedovoljno poznavanje zakonskih regulativa, normi, pravilnika i pedagoške dokumentacije. Svi ovi nalazi mogu biti indikatori koji oslikavaju potrebu sistemskog jačanja praktičnih komponenti studijskog programa, uz neophodnost osnaživanja studenata za samostalan, kritički orijentisan, odgovoran i profesionalan pristup u radnim okolnostima.

U okviru treće tematske celine koja se odnosi na preporuke za unapređivanje kurikuluma, nastave i prakse izdvojili smo podatke koji se odnose na procenu preporuka za unapređivanje kurikuluma, nastave i prakse sa potrebama škola. Pregled preporuka za unapređivanje kurikuluma, nastave i prakse i najčešće navođenih odgovora prikazan je u Tabeli 3.

Tabela 3.

Preporuke za unapređenje kurikuluma, nastave i

Osnovne/srednje škole	
Preporuke	Preporuke za unapređivanje kurikuluma, nastave i prakse
	Povećanje obima i trajanja stručne prakse
	Više praktičnog rada u realnom školskom okruženju
	Uvođenje/jačanje mentorskog sistema
	Rad na pedagoškoj školskog dokumentaciji
	Razvoj komunikacionih i savetodavnih vještina
	Uvođenje radionica, studija slučaja, problemske nastave
	Upoznavanje sa zakonskom regulativom
	Razvoj inkluzivnih kompetencija i rada sa roditeljima
	Saradnja fakulteta i vaspitno obrazovnih ustanova
	Osnaživanje samostalnosti i inicijative studenata

Ispitanici iskazuju visok stepen saglasnosti u pogledu konkretne potrebe za unapređivanjem praktične komponente studijskog programa pedagogije. Frekvencijalno najviše, isticana je preporuka ispitanika za povećanjem obima i trajanja stručne prakse. U tom kontekstu, izdvajamo preporuku jednog od ispitanika o trajanju stručne prakse tokom semestra ili čitave godine. Takođe, jedan od ispitanika predlaže da stručna praksa treba da se obavlja u apsolutno svim institucijama u kojima studenti pedagogije mogu da se zaposle nakon završetka studija. Značajan broj ispitanika naglašava potrebu za

mentorstvom, a jedan od njih daje preporuku uvođenja formalnog, sistemski uređenog mentorstva, gde bi trebalo da svaki student ima svog aktivnog mentora za vreme obavljanja stručne prakse, koji će tokom dužeg perioda pratiti njegov rast i razvoj. Dalje, date su preporuke koje se odnose na potrebu za jačanjem kompetencija za primenu radionica, problemske nastave, studije slučaja. Istaknuta je i potreba za razvojem komunikacionih veština, savetodavnih veština, inkluzivne obrazovne prakse i upoznavanja sa zakonskom regulativom i školskom dokumentacijom.

U okviru četvrte tematske celine koja se odnosi na preporuke za unapređenje saradnje fakulteta i škola izdvojili smo podatke koji se odnose na procenu mogućnosti za unapređenje saradnje fakulteta i škola. Pregled mogućnosti za unapređenje saradnje fakulteta i škola i najčešće navođenih odgovora prikazan je u Tabeli 4.

Tabela 4.

Percepcije poslodavaca o mogućnostima za unapređenje saradnje

Osnovne/srednje škole	
Mogućnosti za unapređenje saradnje fakulteta i škola	
Mogućnosti	Gostujuća predavanja
	Zajedničke aktivnosti i projekti
	Razmena iskustava
	Mentorski rad/Mentorisana praksa
	Bolja organizacija i struktura saradnje
	Radionice, paneli, debate
	Povezivanje sa institucijama
	Učešće u reviziji studijskog programa
	Praksa u domovima učenika i seoskim školama
	Unapređivanje komunikacije

Istraživanjem mogućnosti za unapređenjem saradnje fakulteta i ustanova izdvojeni su konstruktivni predlozi prikazani u Tabeli 4. Analiza odgovora ukazuje da je najčešći odgovor ka unapređivanju saradnje organizovanje gostujućih predavanja i realizacija zajedničkih aktivnosti i projekata. Nekolicina odgovora ukazuje na izraženu potrebu za uključivanjem studenata u praktičan rad i to u realnom školskom okruženju, kao i na potrebu za vođenim mentorstvom i podrškom u toku prakse još za vreme studiranja što bi im olakšalo kasnije prilagođavanje u realnom radnom okruženju.

Manji, ali značajan broj ispitanika govori o potrebi za različitim oblicima stručne razmene poput radionica, panela i debata. Pojedini individualni odgovori dodatno ukazuju na važnost povezivanja fakulteta sa drugim relevantnim ustanovama. U ovom slučaju izdvajamo jedan predlog u kome se ističe da bi bilo dobro da fakultet ostvaruje saradnju sa Nacionalnom službom za zapošljavanje, gde bi se pripravnički staž organizovao u onim institucijama gde mentori završavaju svoju poslednju godinu radnog staža, gde bi se potencijalno i desilo zaposlenje diplomiranih studenata i gde bi se na taj način osposobili za samostalni rad. Pojedini ispi-

tanici ukazuju na mogućnosti obavljanja stručne prakse pod vođenim mentorstvom u seoskim školama i domovima učenika. U ispitivanju ovog važnog segmenta za unapređivanje saradnje fakulteta i škola evidentno je da su svi ispitanici neosporno potvrdili da je ta saradnja od izuzetne važnosti, da su otvoreni za saradnju i razmenu iskustava. Sagledano u celini, rezultati ukazuju da ispitanici prepoznaju saradnju fakulteta i škola kao jedan važan resurs za unapređivanje kvaliteta studiranja, naročito kroz praktičan rad, mentorski rad, zajedničko delovanje na ovom polju.

Diskusija

Rezultati ovog istraživanja pokazuju na koji način poslodavci, direktori osnovnih i srednjih škola procenju profesionalnu spremnost diplomiranih studenata pedagogije kao i to da li su studijski programi OAS i MAS pedagogije usklađeni sa zahtevima prakse i potrebama koje diktira tržište rada. Ispitanici prepoznaju da diplomirani pedagozi poseduju adekvatna teorijska znanja i dobro utemeljenu teorijsku osnovu, razvijene komunikacione veštine, pedagošku senzibilnost i empatiju za posao koji obavljaju u interakciji sa akterima vaspitno-obrazovne prakse.

Možemo konstatovati da postoji potreba za daljim unapređivanjem praktično orijentisanih sadržaja, poznavanja zakonskih okvira, jačanja operativnih veština i potreba za osamostaljivanjem studenata u profesionalnom kontekstu. Kroz dve tematske celine uvideli smo da je naglašen obrazac koji se odnosi na raskorak između stečenih teorijskih znanja na fakultetu i primene tih znanja u praksi. Zapaža se da diplomirani pedagozi ne poseduju dovoljno praktičnog iskustva. Ove rezultate možemo povezati sa ishodišno-orijentisanim obrazovanjem (Burlakova et al., 2021) što ukazuje da je deo ishoda učenja potrebno osnažiti tokom studija. Ispitanici su istakli potrebu da se diplomirani pedagozi bolje upoznaju sa radom školskih timova, izradom i poznavanjem pedagoške dokumentacije. Ovaj segment ukazuje na neophodnost povezivanja nastavnih sadržaja i predmeta sa praktičnim radom u školama. Od savremenog pedagoga danas se očekuju znanja, veštine i stavovi koji omogućavaju aktivno i efikasno delovanje na radnom mestu. Sasvim sigurno da će na radnom mestu razvijati i primenjivati kompetencije za otkrivanje, razumevanje i rešavanje problema u vaspitnoj praksi (Vračar i Milovanović, 2014).

Ispitanici su ukazali na nedostatke formalnog obrazovanja studenata pedagogije koji se reflektuju kao nedostatak ili nesklad između teorijskih znanja i praktičnog iskustva, nesigurnosti u radu, niske samostalnosti i samopouzdanja, problema u komunikaciji i saradnji, nedostatku inicijative, nedovoljno poznavanje zakonskih akata vezanih za osnove sistema obrazovanja i vaspitanja, vođenje dokumentacije (Maksimović, 2021; Zlatić, n.d.) kao i delovanje u specifičnim pedagoškim situacijama. Iz analiziranih podataka možemo zaključiti da se jačanje profesionalnih kompetencija diplomiranih pedagoga ne završava sa okončanjem studija i diplomiranjem već je to jedan kontinuirani proces u kojem je podrška institucije, posebno mentorske podrške, od izuzetne važnosti za unapređivanje obrazovno-vaspitnog rada.

Kada su u pitanju studijski programi OAS i MAS pedagogije potrebno je povećati obim vremenskog boravka i prakse u školama, jačanje kompetencija za obavljanje posla pedagoga u školama i afirmisanje profesionalnog funkcionisanja. Poseban akcenat na koji su ispitanici ukazali odnosi se na jačanje komunikacionih kompetencija, kao i kompetencija za savetodavni rad, inkluzivno obrazovanje i razumevanje različitosti. Ispitanici su predložili da su diplomiranim pedagozima potrebne veće afirmacije aktivnih metoda u nastavi u okviru kojih student istražuje, ispituje i uči, a vrednuju se motivisanost, razvoj osobnosti, rad i napredak (Ljubac Mec, 2022): radionice, problemska nastave, studije slučaja.

Veoma važan podatak u istraživanju usmeren je na potrebu jačanja saradnje fakulteta i škola kako bi se umanjio nesklad i raskorak između teorije i prakse. Ispitanici smatraju da gostujuća predavanja, zajedničke aktivnosti i projekti, razmena iskustava, mentorski rad, radionice, paneli, debate doprinose unapređivanju komunikacije, boljoj saradnji, povezivanjem sa institucijama, ali i učešćima poslodavaca, direktora osnovnih i srednjih škola u reviziji studijskog programa.

Ne možemo da se ne osvrnemo na veliko ograničenje ovog istraživanja a koje se odnosi na izuzetno mali uzorak istraživanja (N=13), da su podaci prikupljeni pisanim putem, da nije omogućen neposredan kontakt i spontane interakcije sa ispitanicima (bez mogućnosti za postavljanjem potpitanja). Takođe, rezultate ne možemo da generalizujemo na populaciju svih poslodavaca, u ovom slučaju direktora osnovnih i srednjih škola, već samo na ispitanike koji su uključeni u ovo istraživanje i škola iz kojih dolaze.

Preporuke je da buduća istraživanja ovakvih problematika uključe veći uzorak, više aktera vaspitno-obrazovne prakse, kao i različite metode i pristupe analizi i interpretaciji podataka. Takođe, ispitanicima su postavljana pitanja i o diplomiranim pedagozima i o studentima pedagogije i zbog toga se u odgovorima prožimaju iskustva o studentima pedagogije i diplomiranim pedagozima, pa su ispitanici odgovarali na pitanja iz različitih perspektiva, sagledavajući iskustva o radu zaposlenih pedagoga, ali i koje kompetencije bi trebalo studenti pedagogije da razviju tokom studija.

Zaključak

Na osnovu realizovanog istraživanja možemo zaključiti da poslodavci, direktori osnovnih i srednjih škola profesionalnu ulogu diplomiranih pedagoga procenjuju uglavnom kao dobru ističući sledeće komponente: teorijska znanja, komunikacione veštine, pedagošku senzibilnost i empatiju. Takođe, rezultati istraživanja ukazali su na neusaglašenost između teorijskih znanja i praktičnog iskustva, nesigurnosti u radu, niske samostalnosti i samopouzdanja, problema u komunikaciji i saradnji, nedostatku inicijative, nepoznavanju zakonskih okvira i dokumentacije kao i specifičnih pedagoških situacija. Profesija pedagoga se može osnažiti u svakom području rada integracijom teorije i prakse, boljoj povezanosti i saradnji fakulteta i škola, mentorskim radom, sprovođenjem duže prakse u školama, jačanju kompetencija, čestim proveravanjem ishoda učenja i kontinuiranim unapređivanjem saradnje između fakulteta i škola.

Uprkos ograničenjima predstavljenog istraživanja, dobijena iskustva i percepcije mogu poslužiti kao korisni indikatori za dalje unapređivanje studijskog programa pedagogije i njegovo bolje usklađivanje sa potrebama iz prakse.

Literatura

- Angwaomaodoko E.A. (2025) The Place of Higher Education in Supporting Lifelong Learning: Adult Upskilling and Personal Development. *British Journal of Education*, 13 (10) 15-35. https://doi.org/10.37745/bje.2013/vol13n101535https://ref.f.bg.ac.rs/bitstream/id/8523/bitstream_8523.pdf
- Brinkmann, S. (2022). *Qualitative interviewing: Conversational knowledge through research interviews* (2nd ed.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197648186.001.0001>
- Burlakova, I., Khoroshavina, G., & Anisimova, L. (2021). Personality-oriented education as a factor of sustainable development of the higher education system. *E3S Web of Conferences*, 295, 05012. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202129505012>
- European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. (2015). *ECTS users' guide 2015*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/87192>
- Chand, S. P. (2025). Methods of data collection in qualitative research: Interviews, focus groups, observations, and document analysis. *Advances in Educational Research and Evaluation*, 6(1), 303–317. <https://doi.org/10.25082/AERE.2025.01.001>
- Filozofski fakultet u Nišu. (n.d.). Osnovne akademske studije pedagogije. <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/osnovne/pedagogija>
- Ledić, J., Staničić, S., & Turk, M. (2013). *Kompetencije školskih pedagoga*. Filozofski fakultet u Rijeci.
- Lungulov, B. (2017). Pedagoški aspekti primene koncepta ishoda učenja u visokoškolskoj nastavi. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 47(2), 243-257 <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=718325>
- Ljubac Mec, D. (2022). Aktivno učenje u nastavnom procesu. *Marsonia: časopis za društvena i humanistička istraživanja*, 1 (1), 155-165. <https://hrcak.srce.hr/281848>
- Maksimović, J. (2021). *Izazovi školskog pedagoga u 21. veku: Područje rada i svest o promenama u vaspitno-obrazovnom sistemu*. Filoblog – Blog Filozofskog fakulteta u Nišu. <https://blog.filfak.ni.ac.rs teme/pedagogija/item/360-izazovi-skolskog-pedagoga-u-21-veku-podrucje-rada-i-svest-o-promenama-u-vaspitno-obrazovnom-sistemu>
- Spady, W. D. (1994). *Outcome-Based Education: Critical Issues and Answers*. American Association of School Administrators, Arlington.
- Staničić, S. (2005). Uloga i kompetencije školskih pedagoga. *Pedagogijska istraživanja*, 2 (1), 35-46. <https://hrcak.srce.hr/file/205466>
- Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija Republike Srbije. (2018, sa izmenama 2020, 2021 i 2023). *Službeni glasnik RS*, br. 27/2018, 6/2020, 129/2021 – dr. zakon i 76/2023. Preuzeto 15. februara 2026, sa Paragraf baze. <https://www.paragraf.rs/propsi/zakon-o-nacionalnom-okviru-kvalifikacija-republike-srbije.html>

Zlatić, Lj. (n.d.). *Konačan predlog programa rada školskog pedagoga u osnovnoj i srednjoj školi*. Pedagoško društvo Srbije. <https://starisajt.pedagog.rs/javna%20rasprava%20predlog%20rada.php>

Vračar, M. i Milovanović, G. (2015). Položaj pedagoga u školama i analiza razvoja kompetencija u uslovima savremenih promena u obrazovanju. U: *Identitet profesije pedagoga u savremenom obrazovanju*. Januarski susreti pedagoga, nacionalni naučni skup, Filozofski fakultet u Beogradu. UDK - 371.12.011.3-051:37.01 / 37.013

EMPLOYERS' PERCEPTIONS OF THE PROFESSIONAL PREPAREDNESS OF GRADUATE PEDAGOGUES: IMPLICATIONS FOR IMPROVING INITIAL EDUCATION

Abstract: This study examines the perceptions of primary and secondary school employers about the professional competencies of graduate pedagogues and the alignment of the pedagogy study program with the needs and requirements of educational practice. The paper analyzes the relevance of knowledge and skills, the level and structure of professional competences, the compliance of acquired knowledge and skills with the needs of the institution, perceived shortcomings of formal education, recommendations for improving the study program of pedagogy and possibilities for enhancing cooperation between the faculty and primary and secondary schools. The research was carried out using qualitative methods and interviewing techniques. Data were collected using a semi-structured interview titled *Interview with Employers of Pedagogues*, developed by members of the project team from the Department of Pedagogy, Faculty of Philosophy, University of Niš. The findings indicate that graduate pedagogues possess solid theoretical knowledge, communication skills, pedagogical sensitivity, and empathy. Also, the results of the research indicated discrepancy between theoretical knowledge and practical experience, insecurity in work, low independence and self-confidence, problems in communication and cooperation, lack of initiative, ignorance of legal frameworks and documentation, as well as difficulties in specific pedagogical situations. It is concluded that there is a need to strengthen cooperation between higher education institutions and primary and secondary schools to reinforce the practical dimension of the education of future pedagogues.

Keywords: professional preparedness; school pedagogue; initial education; professional competencies, employers